

کتاب علیکم القتال و هو کرة لکم و عسی ان تکرهوا شینا و هو خیر لکم و عسی ان تحبوا شینا و هو شر لکم و الله یعلم و انتم لا تعلمون

چشم انداز آیه

✓ آیه قبل مربوط به مال دادن بود و این آیه مربوط به جان دادن است.

✓ این آیه در مقام تشریح حکم دیگری از احکام دین می باشد و آن جهاد در راه خدا و جنگ با دشمنان دین است که البته در شرایط ویژه ای بر مسلمانان واجب می شود و به طوری که می دانیم جهاد، یک واجب کفایی است یعنی اگر نیروهای داوطلب برای جنگ و دفاع به اندازه لازم آماده باشد، حکم وجوب از دیگران ساقط می گردد.

✓ قرآن کریم در این آیه ضمن اعلام وجوب جهاد بر مسلمانان از یک واقعیت عینی خبر می دهد و آن اینکه حکم جهاد یک حکم دشوار و مشقت باری است و طبع بشر از آن دوری می کند. زیرا باعث کشتار و اتلاف نفوس و امکانات می شود ولی در مواردی چاره ای جز آن نیست و حفظ استقلال جامعه و ارزش های یک قوم و ملت به آن بستگی دارد. از این رو در آیه ضمن تشریح حکم جهاد اظهار می دارد که آن برای شما ناخوشایند است.

تفسیر کوثر، ج ۱، ص ۵۱۲

واژه شناسی

✓ «کره» به مشقتی گفته می شود که انسان از درون خود احساس کند، مانند ترس از جنگ.

✓ «کره» به مشقتی گویند که از خارج به انسان تحمیل شود، مانند حکم اجباری در آیه «أَتِیْنَا طُوعًا وَ أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتِیْنَا طَائِعِیْنَ» (فصلت/۱۱)

تفسیر نور، ج ۱، ص ۳۳۴

پیشینه حکم جهاد

در عصر رسول الله ﷺ دستور جهاد به یک منوال نرسیده بود. مادامی که حضرتش در مکه تشریف داشته، اصلاً دستور جهاد نداشت. پس از آنکه به مدینه مهاجرت فرمود چنین دستور رسید که هر کس با مؤمنین، بنای جنگ دارد آنان از خود دفاع نمایند و با وی بجنگند که جانشان محفوظ ماند. پس از آن دستور رسید که با تمام کفار و مشرکین جهاد کنند قاتلوا المشرکین کافه.

تفسیر مخزن العرفان در علوم قرآن، ج ۲، ص ۲۸۳

جهاد در ادیان دیگر

✓ برخلاف تبلیغاتی که دنیا برای صلح و علیه خشونت دارد، مسأله جهاد در راه دین، در تمام ادیان آسمانی بوده و یک ضرورت حتمی است.

۱. تورات:

* ساکنان شهر را به دم شمشیر بکش و اموالشان را جمع نمای. (تورات، سفر تنبیه، باب ۱۳، جمله ۱۵)

* همگی ایشان را هلاک ساز و ترخم نمنا. (همان، باب ۷، جمله ۳)

* چون برای مقاتله بیرون روی و دشمن را زیاد بینی، ترس. (همان، باب ۲۰، جمله ۱)

* برادر و دوست و همسایه خود را بکشد تا کفاره گوساله پرستی باشد. (تورات، سفر خروج، جمله ۲۶)

* موسی علیه السلام جمعیتی را به سوی جنگ حرکت داد و مقاتله مهمتی صورت گرفت. (تورات، سفر اعداد، باب ۳۱، جمله ۳۴)

۲. انجیل متی:

* گمان مبرید که آمده ام تا سلامتی بر زمین بگذارم، نیامده ام تا سلامتی بگذارم، بلکه شمشیر را. (انجیل متی، باب ۱۰، جمله ۷)

* هر که جان خود را دریابد (و به جنگ نیاید) آن را هلاک سازد و هر که جان خود را به خاطر من هلاک کرد، آن را خواهد یافت. (انجیل متی، باب ۱۰، جمله ۳۹)

۳. انجیل لوقا:

* دشمنان را که نخواستند من بر ایشان حکمرانی کنم، در اینجا حاضر ساخته، پیش من به قتل رسانید. (انجیل لوقا، باب ۱۹، جمله ۲۸)

* هر کس شمشیر ندارد، جامه خود را فروخته، آن را بخرد. (انجیل لوقا، باب ۲۲، جمله ۲۶)

✓ در قرآن نیز در سوره های آل عمران (آیه ۱۴۷)، مائده (۲۴) و بقره (۲۴۶) از وجود جنگ و جهاد در ادیان گذشته، سخن به میان آمده است. تفسیر نور، ج ۱، ص ۳۳۶

منزه بودن خداوند از ...

✓ «لعل» و «عسی» که به معنی امیدواری است درباره خداوندی که عالم به همه چیز و صفحه موجودات، نزد او مبرز و مکشوف است درست نمی آید. پس هر جا که چنین کلماتی در قرآن مجید گفته شد بایستی بگوئیم یا رجاء و امیدواری راجع به مخاطب و کسانی است که طرف خطابند یا راجع به موقعیت مخاطب است یعنی موضوع کلام در جایی است که جای امیدواری است. در اینجا نیز چنین است که شمایی که کراهت از جهاد دارید و گمان می کنید جهاد بر ضرر شما تمام می شود این طور نیست که تصور نموده اید. در جهاد، امید خیریت و مغفرت شما در کار است.

وجوب جهاد و استثنائات آن

✓ کتابت (کَتَبَ عَلَیْکُمُ الْقِتَالَ) همان طور که مکرر گذشت ظهور در واجب شدن دارد، البته اگر کلام در زمینه تشریح باشد ... پس آیه دلالت دارد بر اینکه جنگ و قتال بر تمامی مؤمنین واجب است. چون خطاب متوجه مؤمنین شده، مگر کسانی که دلیل آنها را استثنا کرده باشد، مانند آیه: لَیْسَ عَلَی الْأَعْمَى حَرْجٌ وَ لَا عَلَی الْأَعْرَجِ حَرْجٌ، وَ لَا عَلَی الْمَرِیضِ حَرْجٌ (نور/۶۱)

ترجمه تفسیر المیزان، ج ۲، ص ۲۴۷

یک نکته ادبی جالب

✓ در آیه مورد بحث نفرومود: (کتب الله) خدا بر شما واجب کرد، بلکه فرمود (کتب) بر شما واجب شد و این بدان جهت است که در ذیل آن دارد (وَ هُوَ کَرِهٌ لَّکُمْ) و در چنین قسمتی نام خدا بردن و فاعل را معرفی کردن، نوعی هتک حرمت خداست و تعبیر به صیغه مجهول، نام خدای عز اسمه را از سبکی و استخفاف حفظ می کند، چون در آیه، فرمانی صادر شده که مورد کراهت مؤمنین است.

ترجمه تفسیر المیزان، ج ۲، ص ۲۴۷

رموز کراهت مؤمنین از جنگ

✓ اکراه از جنگ، یا به خاطر روحیه رفاه طلبی است و یا به جهت انسان دوستی و رحم به دیگران و یا به خاطر عدم توازن قوا و برتری دشمن است. قرآن می فرماید: شما آثار و نتایج جهاد را نمی دانید و فقط به زیان های مادی و ظاهری آن توجه می کنید، در حالی که خداوند از اسرار و آثار امروز و فردای کارها در ابعاد مختلفش آگاه است.

تفسیر نور، ج ۱، ص ۳۳۴

✓ مؤمنین به تربیت قرآن بار آمده اند و عرق شفقت و رحمت بر تمامی مخلوقات در آنان شدیدتر از دیگران است. تربیت شدگان قرآن حتی از آزار یک مورچه هم پرهیز دارند و نسبت به همه خلائق، رأفت و مهر دارند. چنین کسانی البته از جنگ و خونریزی کراهت دارند، هر چند دشمنانشان کافر باشند، بلکه دوست دارند با دشمنان هم به مدارا رفتار کنند و آمیزشی دوستانه داشته باشند و خلاصه با عمل نیک و از راه احسان، آنان را به سوی خدا دعوت نموده و به راه رشد و در تحت لوی ایمان بکشانشان تا هم جان برادران مؤمنشان به خطر نیفتد و هم کفار با حالت کفر هلاک نشوند و در نتیجه برای ابد بدبخت نگردند. چون مؤمنین این طور فکر می کردند، خدای سبحان در آیه مورد بحث به ایشان فهمانید که اشتباه می کنند. چون خدایی که قانونگذار حکم قتال است، خوب می داند که دعوت به زبان و عمل در کفاری که دچار شقاوت و خسران شده اند هیچ اثری ندارد و از بیشتر آنان هیچ سودی عاید دین نمی شود. نه به درد دنیای کسی می خورد، نه به درد آخرت. پس این گونه افراد در جامعه بشریت عضو فاسدی هستند که فسادشان به سایر اعضا هم سرایت می کند و هیچ علاجی به جز قطع کردن و دور افکندن ندارند. این وجه هم برای خود وجهی است. ولیکن وجه اول، به نظر با آیات عتاب، مناسب تر است. (وجه اول: در جنگ، جانها در خطر قرار می گیرد و حداقل خستگی و کوفتگی دارد و ضررهای مالی به بار می آورد و امنیت و ارزانی ارزاق و آسایش را سلب می کند و از این قبیل ناراحتی ها که مورد کراهت انسان در زندگی اجتماعی است.)

ترجمه تفسیر المیزان، ج ۲، ص ۲۴۷

خلاصه بحث

✓ ملاک خیر و شر، آسانی و سختی و یا تمایلات شخصی نیست، بلکه مصالح واقعی، ملاک است و نباید به پیشداوری خود تکیه کنیم.

✓ کراهت و محبت نفسانی، نشانه خیر و شر واقعی نیست.

✓ جنگ و جهاد در راه دین، مایه خیر است.

✓ تسلیم فرمان خدایی باشیم که بر اساس علم بی نهایت به ما دستور می دهد، گرچه ما دلیل آنرا ندانیم.

خلاصه مطالب برگرفته از تفسیر نور، ج ۱، ص ۳۳۶

ایستگاه دوم: پرسمان زندگی (زلزال احکام)

فقه و احکام شرعی

درس چهل و یک: لباس نماز گزار

یکی از مسائلی که قبل از شروع نماز، توجه به آن لازم است، مسأله پوشش است. اکنون به بیان مقدار پوشش و شرایط آن می پردازیم:

مقدار پوشش در نماز

مردان: باید عورت را بپوشانند و بهتر است از ناف تا زانو را بپوشانند.

زنان: باید تمام بدن را بپوشانند به جز: * دستها تا مچ * پاها تا مچ * صورت به مقداری که در وضو باید شسته شود.

✓ بر زنان، پوشاندن دستها و پاها و صورت، به مقداری که در مسأله پیش گفته شد در نماز، واجب نیست، گرچه پوشاندن آن هم مانع ندارد.

لباس نماز گزار باید دارای این ویژگی ها باشد:

۱. پاک باشد. (نجس نباشد)
 ۲. مباح باشد. (غصبی نباشد)
 ۳. از اجزای روح دار مردار نباشد. مثلاً از پوست حیوانی که مطابق دستور اسلام، ذبح نشده، تهیه نشده باشد. حتی کمر بند و کلاه.
 ۴. از حیوان حرام گوشت نباشد. مثلاً از پوست پلنگ یا خوک تهیه نشده باشد.
 ۵. اگر نماز گزار، مرد است لباس او طلاباف یا ابریشم خالص نباشد.
- ✓ اگر لباس نماز گزار از اجزای حیوان حرام گوشت تهیه شده باشد، هر چند اجزای بی روح آن، مانند پشم یا مو، نماز خواندن با آن باطل است.

منبع: کتاب آموزش فقه؛ نوشته محمد حسین فلاح زاده؛ صفحه ۹۷ و ۹۸

در جلسه گذشته، درباره عنایات و ویژه امام عصر عج به «شیخ صدوق» سخن گفتیم. این بحث را در خصوص مقام «شیخ مفید» پی می گیریم.

شیخ مفید (متوفای ۴۱۳ هـ.ق)

وی سرآمد شاگردان شیخ صدوق است و بسا که انفاس قدسی استادی که خود به دعای امام عصر عج پای بر جهان هستی گذارده بود و مورد عنایت حضرتش قرار داشت، در دل و روح این شاگرد زبده نیز تأثیرات به سزایی گذاشت.
امام عصر عج در توقیعی که به افتخار «مفید» صادر فرمودند او را با واژه‌هایی چون «ای دوست مخلص در دین»، «ای یاری کننده حق»، «ای دعوت کننده مردم به سوی حق با کلمه صدق»، «ای دوست با اخلاص و ای ملهم به حق» ستودند.

شیخ مفید این افتخار را یافته که در سه نوبت، نامه‌هایی به خط خود آن حضرت از ناحیه مقدسه دریافت داشته و مخاطب ابلاغات مستقیم آن حضرت قرار گیرد.

آیا می توان پشتوانه‌ای از این قوی تر سراغ داد که امام این چنین قاطعانه اجرای وظایف ناشی از امامت خود را در یاری مردم وعده دهند؟ حال اگر ما در خود چنین توجه به عنایت را ندیده و دست بزرگمردی را بر سرمان احساس نمی کنیم باید به بازنگری خویش بپردازیم چرا که:

در فرازی از نامه‌ای سخن از یاری رسانی حضرتش و عواقب شوم وارهانیدن مردم از آن حضرت به میان آمده، آنجا که می فرماید:

ما در رعایت حال شما کوتاهی نمی کنیم و یاد شما را از خاطر نمی بریم

که اگر جز این بود، گرفتاری‌ها به شما روی می آورد و دشمنان، شما را درهم می شکستند.

منبع: کتاب ۲۰۰ پرسش و پاسخ پیرامون امام زمان عج؛ نوشته سید جعفر موسوی نسب؛ صفحه ۲۷۳ و ۲۷۴

درس چهل و یک: آداب معاشرت در کوچه و خیابان

- ✓ روحیات بسیاری از افراد را می توان از شیوه حرکت و طرز راه رفتن آنها شناخت.
- ✓ افرادی که تند و شتابزده حرکت می کنند، کم حوصله، عجول یا پرخاشگر و عصبی هستند.
- ✓ افرادی که سر خود را بالا می گیرند و با گوشه چشم به این و آن نگاه می کنند، اکثراً افراد متکبر، جاه طلب و خودخواه می باشند.
- ✓ افراد پرکار و فعال، کند و سست، راه نمی روند.
- ✓ در هنگام راه رفتن، نباید مکرر به پشت سر خود نگاه کرد.
- ✓ از دوشیزگان و خانم‌ها پسندیده است که علاوه بر پشت سر به اطراف نیز توجه نکنند و متانت خود را حفظ نمایند.
- ✓ از بین افراد و گروهی که با هم حرکت می کنند، نباید عبور کرد، بالاخص از بین خانم‌ها.
- ✓ ... مرتب کردن لباس در کوچه و خیابان و یا استفاده از شیشه و آئینه مغازه‌ها برای این کار، خلاف نزاکت است.
- ✓ هرگز نباید در معابر عمومی، نام خانمی را بلند بر زبان آورد. با خانم‌ها باید آرام صحبت کرد، اما نه خیلی آهسته و درگوشی.
- ✓ زن و مرد باید حتی الامکان از صحبت با نامحرم پرهیز کنند، مگر در حد ضرورت و کار و شغل.

منبع: کتاب روش‌های نیکو در معاشرت؛ نوشته سید مصطفی ابطی؛ صفحات ۱۰۸ و ۱۰۹

ایستگاه پنجم: از آباد کردن «خانه‌های خدا» غافلیم ...

- * اگر مسجد و حسینیه‌های ما «معمور» بود هرگز این مشکلات را نداشتیم.
- * از «تلویزیون»، کار «مسجد» ساخته نیست.
- * همین حرف‌ها را در تلویزیون می زنیم و کم اثر دارد.
- * اما در مسجد و حسینیه که می‌گوییم با چند تا اشک و با توبه همراه است.
- * کار «مسجد» و «حسینیه» را فقط مسجد و حسینیه می‌کند.
- * از این «شیشه» کاری ساخته نیست ...!

از «تلویزیون» کار «مسجد» ساخته نیست ...

ایستگاه آخر: یک تکلیف «عصر ظهوری»

**همنوا با تنها بازمانده آل عبا در سال ۶۰ هجری
عصر روز یکشنبه
دعای عرفه را در خیمه رهروان سیدالشهدا علیه السلام
زمزمه می کنیم.**

تقویت مؤسسه در فضای مجازی:

- * سایت مؤسسه (فارسی): asre-zohur.ir
- * سایت مؤسسه (انگلیسی): asre-zohur.ir/en
- * کانال رسمی مؤسسه در تلگرام: telegram.me/asrezohur
- * سایت هیأت رهروان سیدالشهدا علیه السلام: mahfelezekr.ir
- * پست الکترونیکی مدرس کلاس تفسیر: asrezohur@chmail.ir

